

DEMOKRACIJA

Leto XI. - Štev. 45

Trst - Gorica, 8. novembra 1957

Izhaja vsak petek

Hruščev slavi in grozi

Uradne proslave so otvorili s posebnim zasedanjem Vrhovnega sovjeta, katerega so se udeležili tudi vsa tujja komunistična odposlanstva.

Hruščev je prišel v Sportno palačo, kjer so se za to priliko zbrali člani Vrhovnega sovjeta in gostje, v spremstvu Mao Tse-tunga, s čemer je tudi na zunaj poudaril važnost, ki jo Sovjetska zveza priznava velikemu kitajskemu narodu. Mao Tse-tungu je tudi pripadla čast, da je govoril takoj za Hruščevom. Se bolj značilno pa je, da je za njim govoril Gomulka, ki predstavlja nekako tako imenovane »nacionalne« komuniste, v neki meri tudi Tita. S tem so hoteli v Moskvi poudariti popolno solidarnost vseh struj, ki so, vkljub medsebojnim razlikam, vendar v bistvu komunistične in se v odločilnih trenutkih, vkljub morebitnim prepričim, vzajemno podpirajo.

Glavni in najdaljši govor — trajal je tri ure — je imel na zborovanju Hruščev, ki je govoril v svojstvu generalnega sekretarja Centralnega komiteja KP SZ, torej matične komunistične stranke, ki je prva uvedla komunizem v neki državi.

Glavni tajnik KP SZ je na široko slavil uspehe komunizma, je pa dodal, da bo potrebnih še kakšnih dvanajst let, da bodo sovjetski narodi dostojno stanovali in dosegli visoko življenjsko raven. Napovedal je, da bo sovjetsko gospodarstvo v dogledni bodočnosti doseglo isto višino produkcije, kot jo ima ono v Združenih državah. Navedel je cilje, ki jih bo sovjetsko gospodarstvo v tej tekmi moralo doseči.

Glavni tajnik je prav tako na široko razpravljal o odnosih med komunističnimi državami. Ostro je napadel tako imenovani liberalni komunizem, ki ne sprejema diktature proletariata. Take težnje vodijo, po njegovem, k izdaji. Navedel je tudi, da misli s tem na primere, kakor je bil Nagy na Madžarskem. Lahko bi se reklo, da je posredno mislil tudi na načrte, kakršne so prvotno imeli Poljaki, ki so se pa zadnji čez, pod Gomulkovim vodstvom, že povrnili k zatiranju še tiste malo svobode, kolikor je je po lanskem jesenski odstranitvi stalinistov sploh prišlo do izraza in veljave. Titi se pa itak ne more očitati, da bi bil liberalen. O tem dovolj očitno priča Džilasov proces.

Hruščev je poudaril potrebo po enotnosti med vsemi komunističnimi državami, ki pa ne izključuje manjših razlik. Tako je omenil, da so na nekatere probleme na Kitajskem uredili drugače kot na Češkoslovaškem, pa je komunistični sistem v obeh deželah le ostal zares komunistični.

Hruščev je ostro napadel zahodno politiko ter je izjavil, da ni pričakovati nič dobrega od bližnjega sestanka Atlantske zveze, ki bo v Parizu. Glede sovjetskega oboroževanja je poudaril, da bodo sovjetski napori na tem področju pač takšni, kakor jih bosta narekovali nevarnost morebitnega napada in sodobna vojaška tehnika. Zanimal je, da bi sateliti predstavljali vojaško grožnjo.

Najvažnejša točka v govoru Hruščeva je bila vabilo zahodnim državam, naj se udeležijo konference na visoki stopnji, da bi na njej dosegli sporazum med kapitalističnimi in socialističnimi državami. Govornik je poudaril, da je treba doseči razorožitev in končati živno vojno. Slovesno je obljubil, da se njegova država ne bo nikdar poslužila sredstev za množično uničevanje, seveda če je ne bodo napadli. Edina pot za razvoj mednarodnih odnosov — je zaključil to svojo misel — je tista, ki temelji na miroljubnem sožitju, pa čeprav sta kapitalizem in komunizem nezdružljiva.

Besede in dejanja

Sam zaključek tega dela slavnostnega Hruščevega govora nakazuje dejansko nasprotje med besedami in dejanji. Na eni strani priznava nezdružljivost, na drugi slika neko idilično sožitje, ki naj bi končalo tako, da bi Sovjetska zveza počasi spravila vse v svojo vrečo.

Tudi ostalo ravnanje Sovjetske zveze potrjuje to domnevo. Tako rekoč na pred-

Liberalci odklanjajo desnico

Senator Messe se trudi, da bi v Italiji združil vse desničarje v množično politično grupacijo z nekakim posnemanjem Mussolinija po prvi svetovni vojni. Tudi takrat je Mussolini zbiral bojovnike, in ta politična akcija je Italiji, kot znano, pridelala nepopravljivo škodo. Tega so se liberalci zavedali, ko je Messe tudi njim poslal povabilo na sodelovanje. Liberalci niso desničarji, pač pa sredinci, niso konservativci, pač pa liberalci, je izjavil poslanec Martino. Istega mnenja je tudi tajnik liberalne stranke.

V resnici danes ni izrazito desničarske stranke v Italiji. Mislovci pravijo, da so socialno gibanje, tudi monarhisti zatirajo nekega podobnega. Mislovci in monarhisti pa praktično le odkrivajo svojo žalostno dediščino.

večer proslav 40. obletnice revolucije je namestnik sovjetskega zunanjega ministra, Kuznjecev, v političnem odboru Glavne skupščine OZN sporočil, da se Sovjetska zveza umika iz odbora in pododbora OZN za razorožitev, »ker so vse možnosti za plodno delo izčrpane«. To je izjavil 24 ur pred glasovanjem o predlogu štiriindvajsetih držav, ki so bile za nadaljevanje pogajanj v pododboru za razorožitev. Prav na dan, ko je Hruščev imel svoj veliki govor, je politični odbor Glavne skupščine Združenih narodov ta predlog tudi sprejel. Za resolucijo, ki predlaga takojšnjo obnovo pogajanj za razorožitev, je glasovalo nad dve tretjini članov Združenih narodov in je zato prav gotovo, da bo resolucija odobrena tudi na plenarnem zasedanju Glavne skupščine. Vkljub temu pa je Sovjetska zveza glasovala proti in vztraja pri svojem sklepu, da se umakne iz razorožitvenega pododbora petih držav.

Takšno ravnanje in svojeglavost prav gotovo ni v skladu z demagoškim poudarjanjem potrebe po pomirjenju, razorožitvi in sožitju.

Satelit, revolucija in mir

Po uspehu, ki so ga Sovjeti dosegli s prvim »asputnikom« je bilo pričakovati, da bodo za samo obletnico komunistične revolucije skušali napraviti nekaj, da bi se močnejše vplivali na domačo in tujo javnost. To je bilo potrebno tudi zaradi tega, da bi ljudje čimprej pozabili na neprijetni vtis, ki ga je izzvala odstranitev Zukova. Nov tehnični podvig bi prikrikl notranja trenja.

In res, v nedeljo zjutraj so — bajé v bližini finske meje — izstrelili nov satelit, Sputnik II., ki po svoji velikosti, višini, ki jo je dosegel, in drugih značilno-

stih daleč prekaša prvega. Novi satelit tehta osemkrat več kot prvi, namreč 509 kg, kroži okrog zemlje v oddaljenosti 1500 km (prvi je dosegel 900 km) in z njim so izstrelili tudi prvo živo bitje, nalašč za to dresirano psičko. Posebno ta je pritegnila naše zanimanje vse svetovne javnosti. Tako krožita danes okrog našega planeta že dve umetni luni. V njunem znamenju in podpiri od teh nedvomnih tehničnih uspehov so preteklo sredo v Moskvi začeli slaviti spomin na revolucijo, s katero so leta 1917 boljše-viki prišli na oblast.

Dragoceno priznanje Tita

BREZ OKTOBRSE REVOLUCIJE NE BI BIL KOMUNIZEM V JUGOSLAVIJI

Pretekli teden je Tito dovolil intervju dopisniku sovjetske revije »Ogonjok«. Titi je ob tej priliki dejal, da bi brez oktobrske revolucije bilo nemogoče organizirati odpor proti nemškemu vdoru in začetni izgradnji komunizma tako v Jugoslaviji, kakor v katerikoli drugi državi.

Titovo priznanje je dragoceno z dveh vidikov: prvič pobija tekmo s Kominformom mnogokrat ponavljano trditev, da Sovjetska zveza ni imela prav nobene zasluge za zmago komunizma v Jugoslaviji. Jugoslovanski politiki so v tisti dobi Sovjetski zvezi celo očitali, da je ovirala izvedbo revolucije; drugič, pa je Titi s svojo izjavo potrdil, da bi v Jugoslaviji komunizem nikdar ne zmagal, ko bi morali njegovi organizatorji računati samo na pomoč in odziv jugoslovanskih narodov. Komunizem je bil torej Jugoslovanom vsiljen, in sicer prav s pomočjo Moskve. Njene čete so pomagale Titu zavzeti Beograd in se uveljaviti v Srbiji, česar sam med vojno ni mogel doseči.

KOMUNISTIČNA HVALEŽNOST IN RESNICOLJUBNOST

Žukov - avanturist in slab vojak?

Tako je sklenil Centralni komite Komunistične partije SZ, razložil pa maršal Konjev

Dokument

»Plenum CK KP SZ ugotavlja, da je bivši minister za obrambo, tov. G. K. Žukov, zadnje čase kršil leninska načela vodenja oboroženih sil, da je uveljavljal linijo odklona dela partijskih organizacij, političnih organov in vojaških svetov na likvidiranje vodenja kontrole partije, njegovega CK in vlade nad vojsko in vojno mornarico.

Plenum CK je ugotovil, da je začel ob udeležbi tovariša Žukova v sovjetski vojski rasti kult njegove osebnosti. Ob so delovanju priliznjencev in prislednikov so ga začeli slaviti v predavanjih, v referatih, v člankih, filmih in brošurah, kjer izredno poveljuje njegovo osebnost in njegovo vodilno vlogo v veliki domovinski vojni. V tem prikupovanju G. K. Žukovu se je pačila prava zgodovina vojne, pačil se je stvarni položaj, zmanjševali orjaški napori sovjetskega ljudstva, vloga vseh naših oboroženih sil, vloga komandantov in političnih delavcev, vojne izkušnje komandantov armad in mornarice, vodilna in navdihovalna vloga KP SZ.

Partija in vlada sta visoko cenili za sluge G. K. Žukova, ko sta mu dali čin maršala Sovjetske zveze ter ga trikrat nagradili z redom heroja Sovjetske zveze in z mnogimi odlikovanji. Izkazano mu je bilo veliko politično zaupanje. Na XX. kongresu partije je bil izvoljen za člana CK KP SZ, in ta ga je izvolil za kandidata Prezidija Centralnega komiteja, pozneje pa tudi za člana Prezidija CK KP SZ. Toda tovariš G. K. Žukov je spričo nezadostne partijsko nepravilno razumel to visoko oceno svojih zaslug, izgubil je skromnost partijca, ki nas jo je učil V. I. Lenin, domisljal si je, da je edini heroj vseh zmag, kar so jih dosegli naše ljudstvo in njegove oborožene sile pod vodstvom Komunistične partije, in grobo kršil leninska načela partijskega vodenja oboroženih sil.

Tako G. K. Žukov ni opravičil zaupanja, ki mu ga je izkazala Partija. Pokazal se je nedoraslega političnega voditelja, ki je nagnjen k pustolovstvu, in sicer tako v pojmovanju najvažnejših nalog v zunanji politiki, kakor tudi v vodenju obrambnega ministrstva.

V zvezi s tem je plenum CK KP SZ sklenil tov. G. K. Žukova izključiti iz članstva Prezidija in članstva CK KP SZ in je naročil sekretariatu CK KP SZ, naj ga pošlje na drugo delo.

Tako se glasi tisti sestavni del poročila plenuma CK KP SZ o zbolšanju dela v sovjetski vojski in mornarici, kateri se nanaša osebno na maršala Žukova. Poleg tega poročilo urvodoma poudarja vodilno vlogo partije in njeno nadreje-

nost vojski, v zaključku pa še posebej omenja, da so za sklep soglasno glasovali vsi člani CK, kandidati za člane CK in člani centralne revizijske komisije, odobrili pa so vsi navzoči vojaški in politični delavci v vojski in funkcionarji, ki so plenumu prisostvovali.

Kakor je iz poročila razvidno, so se plenuma CK KP SZ, ki je zasedal zadnje dni oktobra v Moskvi, udeležili tudi mnogi vojaški in politični delavci v vojski, vsi maršali, poveljniki vojnih okrožij in enot vojne mornarice, člani vojnih svetov ter odgovorni funkcionarji iz ministrstva za obrambo. Hruščev je torej poskrbel, da je ustvaril videz široke soglasnosti. Da bi to še bolj podkreplil, je seveda posebno od navzočih vojaških prvkov zahteval, da tudi oni vržejo po en večji ali manjši kamen na že premaganega leva.

Tisti, ki bi pri drugem izidu enako soglasno podprli Žukova, so razumeli to skrito željo Hruščeva in so pohiteli z blatenjem svojega dovčerajnega predpostavljene poveljnika. Pravi, da je od navzočih maršalov in admiralov vse do povelja nekaj na račun Žukova. Najtemeljitejši in najstrupenejši je bil maršal Konjev. Ta ga je obsul s celim plazom. Zato mu je pripadla »častna« naložba, da je s posebnim člankom v glavnem partijskem glasilu »Pravda« še posebej o črnil vojaško slavo tega trikratnega heroja Sovjetske zveze, zmagovalca pred Moskvijo, pri Stalingradu in v bitki za Berlin. Zanimivo bo videti, kako ga bo Hruščev za to poplačal.

Maršal Konjev v svojem članku podrobno pojasnjuje, v čem naj bi bile napake maršala Žukova. Pri tem pravi, da je previsoko cenil sebe in svoje sposobnosti, da je ukrepal sam, ne da bi poslušal mnenja drugih, in da je ta mnenja o-malovaževal. Tako Žukov ni mogel razumeti, da je bilo v njegovem delu mnogo velikih napak. Žukov je bil n. pr. pred vojno načelnik generalnega štaba. Kot takega zadene gotovo velika odgovornost, da so sovjetske čete dočakale nemški napad nepripravljene in nezavarovane. Konjev zmanjšuje zasluge Žukova pri Stalingradu. Pravi, da so pri snovanju načrtov za razbitje nemške vojske na tej točki fronte sodelovali komandanti stalin-grajske fronte Jeremenko, komandant jugozahodne fronte Vatutin in komandant donske fronte Rokosovski. Ideje o načrtu pa je zasnoval vojni svet stalin-grajske fronte v glavnem stanu vrhovnega poveljstva v začetku oktobra. Potemtakem bi Žukov kvečjemu izvedel od drugih pripravljene zamisli. Žukov, ki je hotel veljati za edinega med sovjetskimi vojskovodji, ki v vojni ni doživel nobenega poraza, ne bi smel pozabiti, da je bil na-

Neki ponedeljski tehnik, ki izhaja kot priloga tržaškega dnevnika je objavil v-njeto, v kateri je karikaturno prikazal Tita kako se zvija in drži roko na ledjih, spodaj pa je pripisano, da se Tito sprahuje, kako je vendar možno, da ga je začel boleti hrbet takoj potem, ko so v Moskvi dali Žukovu in njemu breo v tisti del, kjer hrbet končuje. Vinjeta ni samo plod šale, temveč domnev, ki so začele krožiti po tisku in radiu takoj potem, ko so v Beogradu sporočili, da je Tito zaradi hudega napada akutnega revmatizma moral odpovedati vse svoje bližnje obiske v tujini.

Tolmačenje je bilo preveč zapeljivo, da bi mu novinarji in komentatorji ne podlegli. Malo pred svojim padcem je bil Žukov pri Titu na obisku. Za razliko od ukazane hladnosti, s katero so v zadnjih letih v Jugoslaviji sprejemali razne kremejske veljake, so Žukova pričakali kar toplo, in čeprav se je Titi z njim videl samo enkrat, so se vendar dobro razumeli. Kaj naj bi torej bilo bolj razumljivo, kot to, da se je Titi, potem ko so Žukova tako na lepem vrgli, premislil in da ne mara v Moskvo. Zato so vsi trdili, da je Titova bolezen izrazito diplomatskega značaja.

Vsekakor je nekaj na tem, toda zadnje čase se vedno bolj uveljavlja prepričanje, da je glavna teža pravzaprav na resničnem obolenju. Titi je že trpel na akutnem revmatizmu, in ta naj bi ga zdaj zopet napadel. Pri tem ne smemo pozabiti, da sploh nikdar ni bilo uradno napovedano, da bo Titi osebno prisostvoval proslavam oktobrske revolucije v Moskvi. Če je že razmišljal o tem, ali naj sploh gre, ko je bil zdrav, je toliko naravnost, da se ni podal na pot zdaj, ko je bolan. Dodatno k temu se oglašajo tudi komentatorji, ki menijo, da je Titi pravzaprav vedel za skorajšnji padec Žukova. Ob obisku sovjetskega maršala v Jugoslaviji naj bi on in njegovi sodelavci celo izabili iz Žukova nekaj iz-

jav, ki so jih nato še tople sporočili v Moskvo, kjer so Hruščevu pomagale, da je lažje izpeljal svoje načrte.

Ce je vse to res, potem med Titom in Hruščevom ne bi bilo mnenega nesoglasja in bi si oba, kot stara partijca, tudi pri tej potezi nudila složno medsebojno pomoč.

Na Koroškem ukinjajo pouk slovenščine

Kakor poročajo so še v nekaterih nadaljnjih nižjih srednjih in strokovnih šolah na Koroškem ukinili pouk slovenščine. Tako so nedavno, kljub uredbi iz leta 1945 o dvojezičnem šolstvu na Koroškem, ki je še vedno v veljavi, ukinili pouk slovenščine v nekaterih šolah v Celovcu in v višji glavni šoli v Vetrinju. Tudi v nekaterih drugih nižjih srednjih šolah na Južnem Koroškem, kjer je bila slovenščina še lani obvezen učni predmet, nimajo dijaki več možnosti, da bi se učili materinega jezika, čeprav so se prijavili, da bi ga radi imeli vsaj kot ne-obvezen predmet.

Tako je v deželi, kjer vladajo pravzaprav socialisti in je njihov deželni glavar v ostalem velik prijatelj s titovci.

Pred raznarodovalnimi težnjami zamrejo tudi pri socialističnih internacionalcih vsa merila za pravice narodnih manjšin. Tega bi se morali zavedati vsi Slovenci na mejah, ki bolujejo na socialističnih utvarah.

Za nov vseljenski zakon v ZDA

Centralni svet ameriške Demokratske stranke je napovedal, da bo predlagal, naj Demokratska stranka zahteva popolno revizijo vseh zakonov, ki se nanašajo na vseljevanje v Združene države.

Izjava strankinega posvetovalnega odbora pravi med drugim, da so demokratske naklonjeni novemu, obsežnemu zakonodajnemu programu in politike vseljevanja, posebno pa so proti temu, da bi narodnostni izvor še v bodoče bil osnova kolonizacije za vseljevanje. Po dosedajni praksi je namreč vsak zakon o vseljevanju določal, koliko vseljenecv lahko pride iz ene ali druge države, enega ali drugega dela sveta. V bodoče bi torej ta narodnostna in deloma tudi rasna razlikovanja odpadla. Uvedbi bi nova merila, ki pa še niso znana.

Nova vatikanska radijska postaja

Preteklo nedeljo sta začela delovati dva nova vatikanska radijska oddajnika, ki bosta prenašala sporočila in glas svetice stolice v vse dele sveta. Novo oddajno središče leži 18 kilometrov od Rima, blizu jezera Bracciano, na ekstrateritorialnem zemljišču, ki spada pod suverenost Vatikanske države. Studiji, iz katerih se vršijo oddaje, pa ostanejo še vedno v Vatikanu. Novo središče je eno največjih in najmodernejših, kar jih je v Italiji. Ima dva oddajnika, enega za 120, drugega pa za 10 kilovatov.

Po kratkem ogledu novih naprav je sv. oče sam vključil nekaj stikal, ki so bila za to priliko nalašč belo pobarvana. Oddajnika sta začela delovati in prenašati govor, ki ga je imel sv. oče v latinščini. Pij XII. je pozval narode, naj izkoristijo čudovite iznajdbe našega časa za duhovno izboljšanje ljudi, ne pa za uničenje sveta. Omenil je, da je pred 26 leti prisostvoval otvoritvi prve vatikanske radijske postaje, ki jo je blagoslovil Pij XI. izdelal ga Guglielmo Marconi. Od takrat dalje je vatikanski radio stalno izboljševal svoje naprave. Trdil se je, da bi njegov glas dosegel čimbolj oddaljene kraje ter nosil tolažbo tudi ljudstvom, ki živé na drugi strani železne zavese. To se mu je posrečilo kljub motnjam, ki so jih organizirali komunisti.

Novo vatikansko oddajno središče so začeli graditi leta 1955 s prispevki, ki so jih nabrali po vsem svetu med katoličani v letu 1950. 100-kilovatten oddajnik pa so darovali sv. očetu holandski verniki za njegov mašinski jubilej.

Nemci gradijo ladjo na atomski pogon

Za Združenimi državami in Sovjetsko zvezo so tudi Nemci napovedali, da bodo začeli graditi prvo ladjo na atomski pogon. V njihovem primeru pa ne bo šlo niti za velike vojne ladje, ker takih še ne smejo imeti, niti za ledolomilce, ker jih ne potrebujejo, pač pa bo to 28.000-tonska petrolejska ladja. Nova nemška ladja na atomski pogon bo stala 50 milijonov mark ter bo s svojo zalogo atomskega goriva lahko plula 6 mesecev, ne da bi se morala na novo oskrbovati. Prednosti take ladje so očitne: poleg izgube časa za nakladanje goriva bo tudi teža goriva manjša in zato bo pri isti to-nosti ostalo več prostora za koristen in donosen tovor.

Tako se Nemci posredno spet uvrščajo v vrsto držav prednostnih tehničnih izumov in njihove praktične uporabe. Mislino pa, da bi spričo preteklih izkušenj moralo današnje človeštvo pozorneje slediti takim in podobnim naporom med narodi, ki so si sami izpodkopali zaupanje.

Tako naj bi govoril Žukov, in skladno s tem svojim zadržanjem naj bi celo sam glasoval za lastno izključitev iz Centralnega komiteja in Prezidija.

Kaj hoče svet še več? bi dejal Hruščev. Toda vsi, ki so v teku borih par let prisostvovali raznim posmrtnim in naknadnim razkrinkanjem sovjetskih veličin, vedo in čutijo, da vse to ni čista resnica. Kakor je bilo prej veljiko pretiravanje in laži v hvali Stalina, Molotova, Kaganoviča, Malenkova in Žukova ter mnogih drugih, tako je veljiko pretiravanje tudi v obsojbi, ki jo politični tekmeči izrekajo nad njimi, potem ko so jih premagali. Vendar ta borba še ni končana. Kremej še nima svojega neopopravnega gospodarja, zato bo še marsikomu sedanja »karakteristika« izpremenjena. Ni izključeno, da pride na vrsto tudi Hruščev, ki se sedaj sonči v žaru uspehov.

VESTI z GORIŠKEGA

Notranji položaj

Predsednik republike, Gronchi, obišče prihodnji teden od 11. do 15. t. m. Turčijo, kamor ga je povabil predsednik Celal Bayar. Spremljal ga bo tudi zunanji minister Pella, kar pomeni, da gre tudi za neke politične razgovore med obiskom.

V torek 5. t. m. je bila v Rimu svečana otvoritev izrednega zasedanja skupščine Evropske skupnosti (CECA), in to v prisotnosti predsednika Gronchija, ki je povzel besedo, ko ga je predsednik Evropske skupnosti Hans Kurler pozdravil, in podčrtal važno delo, ki ga je Evropska skupnost do tu napravila, in uspehe, ki jih je dosegla zlasti v pogledu socialnih vprašanj. »Kar pa zadeva bodočnost — je dejal predsednik Gronchi — nisem velik optimist, imam pa globoko in odkritosrečno upanje. Optimizem bi nas namreč lahko zapeljal k misli, da so lahko dosegljivi tisti cilji, ki so v resnici še daleč. Upanje pa nam daje vero, da je naše delo plodno ter vzpodbuja nas vse, da mu posvetimo svoje najboljše energije. Upanje in vztrajnost, kajti zgradba, ki jo želimo, je dosegljiva samo po stopnjah. Zaključil je z željo po mirnem napredovanju vseh v svobodi in pravičnosti.

V ostalem se nadaljuje pripravljanje strank za prihodnje državnozborske volitve. Fanfani, tajnik demokratske stranke, odgovarja na očitek nekaterih, da si njegova stranka prizadeva doseči absolutno večino, zagotavljajoč, da demokracija na tak način ne mislijo in ne verjamejo, ker bi imeli odnesti kar tri milijone glasov več kot leta 1953, medtem ko letošnje upravne volitve kažejo, da ušestvo pridobiti le kak poldrugi milijon glasov več. Sicer pa, zagotavlja Fanfani, tudi če bi absolutno večino res odnesli, bi vseno radi vladali s pomočjo drugih strank po De Gasperijevem sistemu.

Desničarji, se še niso sporazumeli za skupen nastop na volitvah, ker je Lauron monarhistični polzkus za sporazum z misovci padel. Zda nastopa maršal Messe in skuša povezati vse desničarske sile.

Tiskovna konferenca poslanca Marangoneja

V torek zvečer 5. t. m. je Nenni, glavni socialistični poslanec ga Marangone imel v Gorici posebno tiskovno konferenco o zadevi goriskega prostega pasu. Parlamentar-ec ga Marangone je izčrpan prikazal potek razprave v krogu IV. parlamentarne komisije, ki je proučevala zakon za podaljšanje delovanja prostega pasu še za nadaljnjih 9 let. Zanimivo so bili podatki glede zadržanja raznih poslancev pri stvari in glede zahteve, naj vlada poskrbi za pomoč vsem revnim krajem dežele Furlanije-Juljske krajine. Povedal je tudi, da je minister Andreotti izjavil, da se deželna avtonomija mora izvesti tudi zato, da se k odgovornosti pri javni upravi pritegnejo zastopniki jezikovnih manjšin.

Seja občinskega sveta

Predpreteklo sredo zvečer, 30. oktobra se je zopet vršila seja goriskega občinskega sveta, na kateri je najprej župan poročal, da je odbor poslanske zbornice potrdil zakon za podaljšanje delovanja goriskega prostega pasu še za nadaljnjih devet let. Ker pa vsebuje ta zakon neko spremembo, nič kaj posebne važnosti, bo moral priti zopet pred senat.

Tako je nadaljevanje prostega pasu (zone franca) zdaj gotovo dejstvo in upati je, da bo prineslo prebivalstvu občutek koristi zlasti kar zadeva zaposlitve in olajšav pri nekaterih živilih.

Nato je svet razpravljal o sestavi pravilnika za vpis potrebnih v imenik upravičencev za doseg zdravniške in druge pomoči.

Med drugimi je tudi dr. Šfiligoj predložil v imenu svoje skupine razne spremembe k osnutku pravilnika, sestavljenega od odbora, in že odbor, nato pa tudi svet sta večje število takih sprememb sprejela in vnesla v pravilnik, ki je bil ob koncu v celoti potrjen.

Plače županov in odbornikov

Poslanska zbornica je izglasovala zakon, ki ga mora potrditi še senat glede višine županovih in odbornikovih plač. Župani občin do 1000 prebivalcev bodo lahko prejeli po največ 5000 lir na mesec, župani občin nad 30.000 do 100.000 prebivalcev, kot na primer Gorica, pa največ 70.000 lir, odborniki pa ne več kot dve tretjini županovih plač. Zda ima gorški župan znatno višjo plačo.

Prebivalstvo države

Koncem minulega meseca avgusta je italijanska republika štela 48.403.000 prebivalcev.

Šolska avtonomija v Padižju

Tirolski Nemci v Padižju se nenehno borijo za popolno šolsko avtonomijo in stalno vztrajajo, da se podeli šolska zakonodajna oblast provinci Trento in Bozen. Ustavno sodišče jim je ustreglo pod pogojem, da vlada izda zakon glede pravilnika za izvajanje teke šolske avtono-

mije, in tirolski nemški parlamentarec Tinzl je pripravil in predložil zadevni osnutek zakona. Z Nemci se v pogledu take avtonomije strinjajo tudi italijanski krščanski demokrati.

Proti temu pa se postavlja italijanska liberalna stranka in živahno protestira, češ da gre za nevarnost kulturnega in državnega značaja.

Res, da stoji italijanska liberalna stranka vedno na stališču državnega unitarizma in je zato tudi centralistična ter proti deželnim avtonomijam, toda v pogledu manjšinskih pravic in njihove zaščite bi morala vendar razumeti, da je njim šolska avtonomija absolutno potrebna.

In ker bodo take avtonomije deležni Nemci v Italiji (polet italijanov v tistih krajih), je moramo biti deležni tudi Slovenci. Dvojna mera ni dovoljena, mi demokracija in ni krščanska!

Vpisovanje v imeniku volilnih upravičencev

Goriško županstvo objavlja, da imajo pravico do vpisa v volilni imenik vsi občinarji, ki so že dovršili ali ki bodo do 30. aprila 1958 dopolnili 21. leto starosti. Kdor še ni vpisan, naj vpis zahteva pisмено na kolka prostem papirju do 15. t. m. V prošnji pa mora navesti: ime in priimek, poročene ženske in vdove pa tudi možev priimek, kraj in datum rojstva, šolski naslov, poklic in bivališče.

Državljan, bivajoči v inozemstvu, imajo pravico zahtevati vpis v imenik volilnih upravičencev v občini, kjer so bivali ob času izselitve ali v lastni rojstni občini ali pa tudi v rojstni občini staršev.

Dioizija „Gorizia“ proti Slovincem

V ponedeljek 4. t. m. so se člani dioizije »Gorizia«, ki so se po desetih letih mrtvila združili, pokazali in prešli društveni prapor iz rok župana dr. Bernardisa. Ta dioizija naj bi bila sestavljena iz pristojilcev leta 1945 in delovala do srednj septembra 1947 v obrambo italijanstva Gorice in Furlanije proti namenom slavokomunistov (contro le mene degli slavocomunisti).

Toda poleg tega programa je dioizija »Gorizia«, pišejo italijanski listi, poskrbel, da bi se nastanilo v Gorici čimvečje število istrskih izseljencev za ojačenje etniške obrambe. In v resnici so se ti takoj uvrstili v našo borbo.

S tem je še enkrat potrjeno to, proti čemur se Slovenci v Italiji nenehno pritožujemo: da smo predmet načrtnega zasužnjevanja, in torej raznarodovanja. Dokler je vladal fašizem, nas je očitno preganjal in pobijal v odkriti izpovedi, da nas mora popolnoma uničiti. Ko pa je fašizem bil premagan, so vsi drugi za njim, se zbal prisotnosti velikega števila Slovincem v Gorici in na Goriškem sploh ter nas jeli, po stopnjah fašizma, dušiti in na vse mogoče načine prezirati v raznarodovalnem namenu in načrtu.

Zato nas vlada še danes noče zaščititi, pa čeravno ji to velewa 6. člen ustave in je že poleti 1945 slovensko izjavila, da bo mo deležni popolne zaščite.

Nič zato, če so se gorški Italijani prostovoljno uvrstili v svojo dioizijo in v obrambo svojih specifičnih pravic in koristi. Naš protest gre zaradi njihovega nastopa proti našim slovenskim specifičnim pravicam in koristim, kajti njihova pravica preneha tam, kjer nastopa naša.

Nagradni natečaj za kmetijske naprave

S sodelovanjem provincialnega kmetijskega nadzornišva razpisuje gorška provincialna uprava nagradni natečaj za kmetijske naprave sledečih vrst pri živinskih hlevih, gnojšč, napajališč in boksov ter dvorišč:

- a) razširitev, povečanje in odprtje novih oken, tlakovanje tal, naprava odvodnih kanalov gnojnice, zgradba racionalnih jasi in avtomatičnih napajališč, prezračevanje in beljenje prostorov itd.;
- b) zgradba gnojšč in jam za gnojnico;
- c) zgradba kletk tudi v notranjosti hlevov, toda zlasti zunaj istih za gojitev mlade živine;
- d) zgradba racionalnih dvorišč in drugih podobnih kmetijskih prostorov.

Razpisane so sledeče nagrade: prva za 100.000 lir, dve po 80.000, tretja po 60.000, deset po 50.000, petnajst po 40.000, dvajset po 30.000 in trideset po 20.000 lir vsaka.

Natečaja se lahko udeležijo vsi kmetovalci, mali neposredni obdelovalci, ki ne presegajo 8 hektarjev lastnine v ravnini ali 10 hektarjev kraškega ali brdskega sveta.

Natečaja se ne more udeležiti, kdor je omenjene zgradbe že izvršil, in kdor je kakorkoli že bil deležen zadevnih nagrad.

Prošnje za pristop k natečaju, ki ne zadevajo točno gori navedena dela in zgradbe pri hlevih, ne pridejo v poštev. Izključeni so torej seniki, strehe nad seniki, velika obnovitvena dela pri hlevih itd.

Pristop k natečaju je treba napisati na posebni tiskovini, ki jo je dobili pri go-

Zanimiva združenja demokristjanov

Iz časopisov izveemo, da so se na zadnjih upravnih volitvah, ki so se vršile nedavno, demokristjani povezali v občini Catolica Eraclea (prov. Agrigento) z misovci in monarhisti, to je z novimi fašisti in s tistimi, ki bi radi obnovili monarhijo. V občini Cortino (prov. Teramo) so se demokristjani zopet povezali z misovci in monarhisti, v občini Pietracamela pa celo s komunisti. Občina Montecatini, znana klimatična točka, pa ima za župana nekega demokristjana, za odbornike pa same socialkomuniste.

V teh povezavah se kaže ves idealizem in krščanska podlaga demokristjanskega programa in politike. Kljub temu bodo imeli za prihodnje državnozborske volitve kot glavno geslo: boj komunistični nevarnosti.

Toda s takim geslom mislijo le slepiti preproste in neizkušene volivce ter krščansko prepričane vernike, kajti danes je komunistična nevarnost v Italiji že odpravljena. Če da nimajo demokristjani kakšnega posebnega vabljivega političnega, socialnega in gospodarskega programa, ki naj bi jim služil za pridobivanje glasov.

Pri nas na Goriškem smo že večkrat prikazali, kako so se demokristjanski občinski svetovlajoči opredelili raje za komuniste, kot pa za slovenske katoliške može. In tako bo verjetno tudi v naprej.

7000 bolnih od azijske gripe v Gorici

Azijska influenza je dosegla v ponedeljek 4. t. m. svojo akutno črto v Gorici, kjer je tega dne bilo 7 tisoč bolnih. Pravili so, da ta bolezen z nastopom hladnejšega vremena popušča, vidimo pa, da postaja vedno bolj nevarna in delujoča, čeravno smo že v novembru in pod 15. stopinjami Celzija.

riški provincialni upravi na korzu Italija in pa pri kmetijskem nadzorništvu in poslovalnicah, ter predložiti najkasneje do 30. t. m.

Dela, ki se nanašajo na razpisani natečaj, pa bodo morala biti dovršena najkasneje do 30. novembra 1958.

Pojasnila daje tajništvo Province v Gorici, korzo Italia št. 19.

Opozarjamo vse kraške in briške kmete, pa tudi vse kmetovalce iz ravnine na ta natečaj in jim svetujemo, da se ga po možnosti udeležijo. Zlasti mali kmetovalci si morajo postaviti moderne, racionalne hleve in dvorišče za gojenje živine in perutnine. Pravilna gnojilšča in jame za gnojnico pa služijo kmetiji mnogo, ko je vendar vse to zelo potrebno za obdelovanje zemlje.

Sputnik, Rudrijavka in zaščitniki živali

Ko te dni ves svet občuduje velikanske zmoglosti človeškega uma in iznajdb, ter zgradbe in poizkuse ruskih znanstvenikov, se nekateri ljubitelji in zaščitniki živali zgražajo nad predrznostjo ru-

PRVAK KOMUNISTIČNIH SINDIKATOV

Giuseppe Di Vittorio umrl

Prvak komunističnih sindikatov, v katerih sodelujejo tudi Nenni, glavni socialisti, Giuseppe Di Vittorio je preteklo nedeljo podlegel srčni kapi. Prišel je v Lecco, blizu Milana, kjer je imel govoriti na nekem zborovanju, toda že zgodaj popoldne, med razgovorom z aktivisti, je nenadoma dobil prvi srčni napad. Odpejali so ga v bolnišnico, kjer so mu zdravniki nudili prvo pomoč. Sledil pa je drugi napad, proti kateremu je bilo vse znanje zaman.

Giuseppe Di Vittorio je kot sindikalist in človek užival veliko spoštovanje. Sin skromnih staršev se je odlikoval po svoji načelnosti, delavnosti in sposobnosti. Kot protifašistični emigrant se je udeležil španske državljanske vojne; po porazu republikancev se je udeležoval kot protifašist v Franciji, kjer so ga aretirali, odpejali v Nemčijo in od tam izročili Mussoliniju. Vse to je preživel in je po padcu fašizma zavzemal razne visoke položaje. Bil je organizator in generalni tajnik komunistične sindikalne zveze.

Pripadnost stranki Giuseppeju Di Vittorio ni preprečevala, da ne bi imel svojih lastnih pogledov, zaradi katerih je pogosto prišel v spor s strankinim vodstvom pač zato, ker je dajal prednost delavskim, ne pa strankinim interesom. To je delal kot prepričan sindikalist. Tako je n. pr. lani obsodil sovjetsko klanje budimpeštanskih domoljubov in glede enotnega evropskega tržišča je od stranke zahteval, naj vendar prizna, da bo od nje imelo italijansko delavstvo velike koristi.

Di Vittorio ni niti s prvim, niti s drugim pri komunistični stranki prodir. V obeh in nešteti drugih primerih je s končno moral disciplinirano uklonil. Vkljub temu pa so mu prav takšne njegove poteze in dejanja pridobila veliko prijateljev in ob njegovu smrti so ga počastili tako komunistični, kakor demo-

Ob desetletnici

»Klic Triglavov prinaša ob desetletnici ustanovitve »Slovenske pravde« spominski uvodnik, ki ga prinašamo tudi našim čitateljem v vednost. Obenem iskreno čestitamo odboru k plodnemu delu, v želji pa za čim večji uspeh tudi v bodočnosti.

Uredništvo

Na narodni praznik, 29. oktobra 1947, je bila ustanovljena »Slovenska pravda«. Njen nastanek v majhnem begunskem taborišču v severni Nemčiji je bil tiste čase komaj zaznaven, tako nepoznan in tudi mladi so bili njeni začetniki. Toda, kdor bi hotel razumeti, zakaj je tedaj vzklila ta nova politična organizacija, in kako je sploh mogla združiti na skupno idejno politično osnovo ljudi iz različnih predvojnih političnih, ali če že hočete, »svetovnih« nazorijah okoli, ne sme iskati odgovora v ljudeh, ampak naj s iprikljče v spomin vso tragiko slovenskega in jugoslovanskega medvojnega življenja in zlasti vzdušje, v katerem je tista prva begunska leta živela, bolje rečeno: živitarila slovenska politična emigracija.

29. oktober 1947 je pomenil za »Slovensko pravdo« dan odpora proti miselnih ohromelosti slovenskih in jugoslovanskih politikov, ki so z gesli, da še ni čas, ali da se ne da nič storiti branili mrtvilo v tisti emigraciji, ki je iz političnih razlogov zapustila domovino in bi torej v svobodnem svetu morala z vso iznajdljivostjo, neodjenljivostjo in predvsem najširšo koncentracijo nadaljevati svoj politični boj.

Proti »povratku na staro« je bila rojena ustanovna »izjava«.

Iz lakote po resnici in žeje po novih idejah smo pred desetimi leti, dobesedno

pozabljeni od večine slovenske emigracije, od nekaterih njenih vodnikov pa objejeni kot izrodki, začeli presodno proučevati slovensko in jugoslovansko preteklost ter svet okoli sebe in se dokopavati do novih spoznanj, ki so bila v marsičem drugačna od onega, kot nam je bila nekoč doma soljena pamet.

Tako smo bili željni delovanja; da nismo toliko gledali na svojo obliko ali obliko, da bi si le omogočili organiziran nastop in s tem dovolj močan glas, da bi slovenska in jugoslovanska emigracija slišala in spoznala, da ne bo pripomogla k izboljšanju razmer v domovini, če se bo predajala filozofiji slabšev, ki vedno čakajo in zato tudi vedno zamudé.

Sprva smo bili deležni značilnega, malslovenskega posmeha in kasneje formalističnega »nasveta«, da naj ustanovimo politično stranko. Kot da bi mi tedaj razmišljali prav o tem, kako bo kdo zasedel kak položaj v Ljubljani, ali pa da je samo s politično stranko mož toliči komunizem...

Toda čez nekaj let so tudi drugi prišli do nam podobnih spoznanj in zaključkov, ne med zadnjimi oni, ki so nekoč kazali s prstom na nas. Tako smo tudi od drugod slišali kritiko filozofije čakanja in zamujanja; tudi drugi so prišli do spoznanja, da vendar »mladi rodu« odrasča in da se bo treba z njim sporazumeti. Toda tudi tu je nazadnje, kot tako pogosto v malih slovenskih razmerah, prevladal formalizem: »ker niste stranka, zato ne morete med nas, odnosno se morate prej vključiti v kako stranko.« Kot da bi bila delovalnim in požrtvovalnim ljudem samo partijska izkaznica dopustila, da bi smeli ali mogli politično misliti in delovati, zlasti še v emigraciji. Slo je torej za čisto formalistično vprašanje, ker ni vendar danes v emigraciji prav nobene razlike v delovanju političnih strank, t. j. skupin, ki jim je do oblasti, ter političnih organizacij, ki niso stranke in jim ni do oblasti.

Ob tem vprašanju smo se dokončno ločili. Ta nova »ločitev duhov« in razvoj dogodkov sta nam narekovala novo razmišljanje in nova iskanja ter prav za deseto obletnico določamo prilikam in prihajajočemu času odgovarjajočo obliko »Slovenske pravde«.

Izvršni odbor »Slovenske pravde«

NOVICE IZ SLOVENIJE

PREMALO ZANIMANJA ZA INVESTICIJSKE KREDITE V KMETIJSTVU, TRGOVINI, GOSTINSTVU IN OBRTI

Iz »Slovenskega poročevalca« št. 244 od 16. oktobra ponatiskujemo:

Medtem ko se industrija močno poteguje za investicijske kredite iz zveznega investicijskega sklada, potrebne za obnovo opreme in rekonstrukcijo podjetij, pa doslej, kljub ugodnim pogojem in razpoložljivim sredstvom, pri kmetijskih gospodarskih organizacijah, v trgovini, gostinstvu in obrti ni pričakovane odziva.

Kakor kažejo izkušnje v mariborskem okraju, kmetje zadrage in kmetijska gospodarstva z nekoliko bojaznjivo najemajo kredite, čeravno so znane velike potrebe za ureditve smernic, ki jih je postavil IV. plenum SZDL za pospeševanje kmetijske proizvodnje. Obnova zastaralih vinogradov in sadovnjakov, avajanje agrotehničnih ukrepov v poljedelstvu, melioracije in mehanizacija kmetijstva so v tej fazi razvoja našega kmetijstva osnovne naloge, ki pa zahtevajo večja finančna sredstva, kot pa jih morejo kmetijske zadrage in kmetijska gospodarstva sama ustvariti. Prav v ta namen so bile določene pri vzevzem investicijskem skladu znatne vsote, da bi te smoter pri pospeševanju kmetijske proizvodnje čimprej dosegli.

PROIZVODNJA ORGANSKIH KEMIKAJIJ

Na Hrvaškem se tri tovarne pripravljajo na proizvodnjo organskih kemikalij. Te tovarne so »Pliva«, »Kromos« in »Ketrans«. Glavna surovina za proizvodnjo organskih kemikalij bodo naftni derivati in odpadni plini v domačih rafinerijah nafte. Do sedaj niso teh odpadkov še izkoriščali. S tem se bo začela široka proizvodnja umetnih vlaken, sintetične smole in raznih drugih proizvodov, ki jih do sedaj niso še imeli v Jugoslaviji. Sedemdeset odstotkov umetnih vlaken, ki jih bodo odslej proizvajali v Jugoslaviji, bo porabila tekstilna industrija, ostalo pa bodo uporabili za embalažo.

IZSUŠEVANJA CERKNISKEGA JEZERA

Z izsuševanjem Cerkniškega jezera so se začeli ukvarjati že po prvi svetovni vojni. Pripravljeni so bili vsi potrebni načrti za to delo. Takrat so v glavnem poglabljali požirne in izkopali so in poglabili glavno dovajalno strugo, vendar je delo šlo zelo počasi izpod rok. Druga svetovna vojna je že počasna dela uknila, izgubili so se razni inventarji in načrti in takoj po vojni se niso več ukvarjali s tem vprašanjem. Sedaj pa je bil ustanovljen nov odbor za čiščenje Cerkniškega jezera. Zaenkrat bodo samo očistili to, kar so napravili pred vojno, nato pa bodo začeli s praviim izsuševanjem jezera.

SMRTNA KOSA

V Sovodnjah je 2. t. m. umrla gospa Franciška Butkovič, stara 76 let. Pokojnica je bila mati g. prof. Dragotina Butkoviča. Gospodu profesorju in ostalim sorodnikom naše iskreno sožalje.

Zakaj so l. 1917 zmagali v Rusiji komunisti?

V teh dneh slavijo sovjetski boljševiki in z njimi vsi tisti, ki so se zapisali komunistični diktaturi, štiridesetletno obstoj Sovjetije. Gotovo ni gol slučaj, da od vodilnih poglavarjev oktobrske revolucije skoraj nikogar ni več med živimi. Le zelo redki so — kot Lenin — umrli na postelji. Velika večina je končala svojo življenje na moriških komunistične strahovlade, za katero se je borila, ali pa jih je dosegla v daljni tujini dolga roka komunističnega masševalca, kakor se je to dogodilo Trockemu.

Ze površen pogled v novejšo zgodovino potrjuje, da je sovjetski komunizem ostel zvest zakon, na podlagi katerih se je polastil oblasti v največji slovaški državi sveta. Lenin ni zmagal v borbi proti avtokratski caristični vladi, ta je bila namreč pokopana, se preden se je Lenin s sovražnikovo podporo in njegovim denarjem vrnil iz emigracije v domovino. Carizem so porušile meščanske stranke, kmetje in socialistični demokrati. Ti resnični revolucionarji so že meseca marca 1917 neorganizirani in med seboj needini dokončno opravili z monarhijo.

Lenin je zmagal v borbi proti demokraciji. To je zgodovinska resnica, ki je ne morejo zabrisati nobene komunistične laži. Lenin, nosilec neprimerno hujšega centralizma od carističnega, je bil predstavnik diktature, ki je zase zahtevala vso oblast v imenu proletariata. Ta oblast pa je ostala trdno v rokah CK komunistične partije. Le neznatna manjšina prebivalstva ogromne države je stala v trenutku polastitve oblasti za komunisti. To je bila pesčica mož in žena, ki se je leta in leta urila za tako »revolucionarno situacijo«.

Lenin si je prisvajal vsa sredstva za doseg svojega namena. S smrtnim sovražnikom svojega naroda, sredi vojne je izvršil največje veleizdajstvo kar ga pozna svetovna zgodovina. Za 50 milijonov zlatih rubljev je rusko zmago v prvi svetovni vojni prodal Nemcem, ki so ga v plombranem vagonu iz Švice prepeljali v domovino, da bi tam povzročil revolucijo, ki naj bi v prvi vrsti služila Nemcem.

Mir in kruh so obljubljali komunistični agitatorji mestu in deželi. Tako si je Lenin pridobil skupine omahljivih skupin demokratov in socialistov. Lenin si je s podobnimi demagoškimi frazami pridobil meščanske množice prav tako, kot deželane. Vojne silim vojakom ni bilo treba posebno prigovarjati, da zapustijo svoje vojaške enote in dezertirajo. Končno so komunistični agitatorji snubili zastopnike narodnih manjšin s krilatimi o samoodločbi narodov. Prav na tem področju komunističnih zavajanj si je Stalin pridobil prve boljševske lavirke.

Odločilni dogodki so se odigrali po ruskem kalendarju 21. oktobra, ali po naše 6. novembra. Zastopniki vseh vojaških enot petrograjske garnizije so tega dne izjavili, da se bodo odlej dalje pokorili samo poveljem Trockega. S tem so komunisti dobili premoč vojaštva. Castniki, ki so se protivilli novemu povelju, so bili aretirani.

Kerenski, edini legalni predstavnik ruske vlade, je sicer še vedno razpolagal z nekaj zvestimi polki. Ko je hotel s temi četami napraviti red, je Trocki udaril. Zasedel je vse železniške postaje, mostove in ostale važne zgradbe in postojanke. Upirale se je samo še posadka v Zimski palači, ki so jo branili v glavnem kadeti. Nato je pričela križarka Aurora, katere posadka se je pridružila komunistom, obstreljevali Zimsko palačo. Dne 7. novembra je kapitulirala legalna vlada. Njen predsednik, Kerenski, je pred kapitulacijo še pravočasno pobegnil.

Istega dne so desničarski socialisti za-

Štirideset let komunistične strahovlade v Rusiji

pustili poslansko zbornico, ker so bili prepričani, da ne morejo svobodno razpravljati. Istočasno pa so boljševiki po ulicah in cestah terorizirali mirno prebivalstvo. Tako so dobili boljševiško večino. »Vaša vloga je zaključena,« je menševikom zaklical Trocki, ko so skupno z zmernimi socialisti odhajali.

Nekaj ur kasneje, v noči na 8. november, se je pokazal Lenin, ki se je vse do tega trenutka skrival, in izjavil, da se bo sestavila nova vlada, v kateri ne bo meščanskih strank in niti socialistov. Pri tej priložnosti je tudi povedal, da bo s koncem vojne izbruhnila splošna svetovna socialistična revolucija. Dejal je, da je taka revolucija že prišla v Nemčiji, Italiji in na Angleškem.

Nade v svetovno revolucijo se niso izpolnile. Trocki in nekateri drugi boljševiki so zastopali mnenje, da je taka revolucija neobhodno potrebna, ker se drugače boljševiška vladavina tudi v Rusiji ne bo mogla za stalno uveljaviti.

Medtem so v oddaljenih predelih ogromne ruske države leta 1918 stari carski generali in admirali zbrali številno vojsko, s katero so hoteli iztrgati oblast komunistom iz rok. Ta namera pa se jim ni posrečila iz najrazličnejših vzrokov, ki jih bo osvetlila šele zgodovina.

Tako se je v krvi in strašnem trpljenju polagoma utrdila boljševiška oblast v Rusiji v znatni meri tudi zaradi popolne brezbriznosti zahodnega sveta, ki je bil močneje zaposlen z delitvijo pridobitve prve svetovne vojne, kot pa s skrbjo urejanja svetovnih vprašanj.

Prvi zunanjepolitični udar pa ni bil samo izguba velikih predelov Rusije, pač

pa tudi začetna popolna izolacija nove državne skupnosti. Cela vrsta tujih vlad je odklanjala priznanje Sovjetije. Kljub temu je prišlo do nekaj trgovskih pogodb z Zahodom. Prvi učinkovitejši predor inozemskega bojkota pa se je posrečil sprejemu zunanjemu ministru Cičerinu. Tej pobudi je do uspeha znatno pripomogla tudi Leninova uvedba »nove gospodarske politike« (NEP), ki naj bi zamenjala vojni komunizem. Ta »oddiha« pa je trajal komaj nekaj let. Leta 1924 je umrl utemeljitelj boljševizma. Od leta 1927 dalje je vse oblast prešla v roke prvega tajnika partije, Stalina. Sledilo je četrtletje največje tragedije ruskega naroda. Najštevilnejši razred države je bil popolnoma uničen. Samostojni ruski kmet je izginil z zemeljskega površja.

Istočasno je s kolektivizacijo zemlje pričela nasilna industrializacija dežele. Sredstva je črpala z najbolj trdimi omejitvami množične potrošnje. Industrializacija je vodila z najbrezobzirnejšimi metodami tajna policija, ki je z množičnimi likvidacijami zatrla vsako mnenje, ki se je razlikovalo od Stalinovih muhavosti.

Prišli bi predaleč, če bi ponavljali potek dogodkov v drugi svetovni vojni. Priznati je vsekakor treba, da se je v Rusiji iz zaostale poljedelske države razvila industrijska država prvega reda. Verjetno je, da bi Sovjetija v drugi svetovni vojni brez ameriške pomoči omahnila pred nacistično silo. Prav tako pa je tudi res, da je Sovjetija ogromno pripomogla k zmagi zaveznikov nad Hitlerjem.

Industrializacija se je po vojni nadaljevala v velikem obsegu. V poljedelstvu pa je dežela zaostajala, kar je prihajalo

in prihaja še vedno do še občutnejšega izraza, ker se je na drugi strani potreba po živilih z razvojem velemest neprimerno povečala. Tudi proizvodnja industrijskih potrošnih dobrin je še vedno popolnoma nezadostna. Tako se je raj na zemlji, ki so ga napovedovali komunisti ljudstvu, čedalje bolj pomaknil v megleno bodočnost.

Rusija je z razvojem oktobrske revolucije postala velesila prvega reda na svetu. Sovjetija je v posameznih tehničnih pridobitvah (še pred celinskimi raketi in umetnimi sateliti) dosegla rekorde, ki so deloma prekosili celo vodilno industrijsko deželo sveta, Združene države. Ali nihče ne bi mogel resno zatrjevati, da se je življenje v deželi srpa in klavira kakorkoli izboljšalo v korist ljudskih množic. Rusko ljudstvo tudi še danes nima prav nobenih izglede, da bi se približalo življenjski ravni povprečnega državljanca na Zahodu.

Marx in Lenin sta pridigovala, kako se bo gospodarska produktivnost z izločitvijo kapitalizma dvignila v astronomsko višino in služila zgolj delovnemu človeku. V štiridesetih letih obstoja »prve proletarske države na svetu« ni o vsem tem ne duha ne sluha. Dvig produktivnosti, zmanjšanje delovnega časa, zboljšanje življenjske ravni delovnih ljudi, vse to napreduje na Zahodu kljub veliki pomanjkljivosti današnje družbe, v neprimerno hitrejšem tempu kot se to dogaja v državi oktobrske revolucije.

»Nazaj od Stalina k Leninu«, to so krilatice današnjih moskovskih poglavarjev. To pa ne pomeni nikakega zblizanja z demokracijo zahodnega pojmovanja, saj je bil Lenin največji nasprotnik te de-

mokracije. Največ kar lahko ruski narod prikaže od nadaljnega razvoja komunističnega državnega ustroja, je zmanjšanje žrtve, nekaj več hrane in drugih življenjskih potrebščin in morda tudi nekaj več osebne svobode. To pa je vse nekaj drugega od tistega, kar so obljubljali komunistični apostoli skozi štirideset let ruskemu narodu.

Ob štiridesetletnici oktobrske revolucije imajo svobodni narodi v svetu eno samo željo: da bi ruskemu narodu čimprej zasijala zarja polne svobode!

Reši se kdor se more!

Britanci so pomorski narod. Iz lastnih izkušenj skozi številna pokolenja vedo, da na vodi ni mostič, in v puščavi ni vodnjakov. Zato tudi z vso vneto solajo može, ki jih pošiljajo v svet, da bi jih na ta način obvarovali pred katastrofami. Če pa se že neko ponesreči, potem mora tudi vedeti, kako se bo, sam sebi prepusti, tudi rešil.

Na mornariškem letališču Lee on Solent v Hampshiru se 23-letna pilotka Pat Nichols trudi, da britanske vojske izuri, kaj jim je storiti, če se ponesrečijo nad morjem ali pa nad negotoljubno deželo. Mlada učiteljica se je sama že večkrat vrgla v vodo in so jo s helikopterjem rešili. Sema je tudi že večkrat dokazala, da se človek osem dni dolgo preživlja s 800 gr grozdnega sladkorja in pri tem napravi še 35 km dolgo pot na dan. Nekateri vojaki so pri takem urjenju shujšali za 10 kg. Taka izkušnja pa jih je tudi poučila, kaj jim je storiti, da si ohranijo življenje, če bi jih zadelo nezgoda.

Tako n. pr. velja načelo, da ponesrečenci na morju pod nobenim pogojem ne pijejo morske vode. V vodi raztopljena kuhinjska sol strahovito veča trpljenje žeje in spravlja brodolomca v nevzdržno stanje. Če pa se brodolomcu posreči, da najde prgišče in ga zveči, bo žejo preslepil in tudi več časa vzdržal.

Važnejša od vseh nasvetov in priporočil je namreč trdna volja do življenja. To je tudi težišče vsega pouka in urjenja v tej svojevrstni šoli.

Poglavitno vprašanje je: Kaj naj storim, če se je že nesreča pripetila?

Sportno urjenje telesa in utrjevanje volje, to sta dva temeljna pogoja mladih solarjev. Treniranje zahteva znatno več naporov, kot pa je to slučaj pri padalcih, ki so po vsem svetu cenjeni kot elitna vojaška enota. Pat Nichols služi sama za vzgled. Vse napore in pomanjkanja najprej sama preživi. Vedno z isto zanesljivostjo in točnostjo. Izhaja iz dobre angleške družine. Gospodinjstvo šolo je zapustila kot odlična absolventinja. Z 19 leti je prostovoljno vstopila v mornarico in z 21 leti se je prijavila kot častnik k reševalnim oddelkom. Ob koncu leta pa se bo poslovila in poročila. Biti hoče tudi odlična gospodinja in zakonska žena.

POPRAVEK

V članku Boruta Zerjave ob smrti profesorja Lacroixa bi se moral zadnji stavek drugega odstavka glasil:

»Profesor Lacroix je tedaj s svojo gibko, jasno, tipično francosko inteligenco, s svojo s klasiko in z modernostjo nasičeno izobraženostjo, s svojim vedrim in subtilnim pariškim espiritom in s šarmom svoje osebnosti zanesel v intelektualno Ljubljano nov impulz, veter velikega svobodnega sveta.«

Stavek sredi drugega odstavka desnega stolca pa bi se moral glasil:

»Videl in občutil je naše napake...« (in ne: pogrešek!).

V drugem odstavku prvega stolca se omenjene rajnikove zasluge za poživljenje univerzitetnih študij in ne »študijev«.

Cigani v atomskih časih

Cigani niso bili vedno tisti nemirni nomadi kot so danes. Njihova predomovina je Indija, od kjer so se pa izselili že v prvem tisočletju pred Kristusom. Od takrat dalje so cigani, ki so se vedno trdno držali stare kulturne oblike materinskega prava, na nenehnem potovanju, ki je bilo pogosto pravo bežanje. Najprej so se zadrževali v Perziji, od koder jih je pa pregnal vdor Mongolov. Od takrat dalje živijo raztreseni po Evropi, kjer so jih vedno bolj ali manj le prenašali, od časa do časa pa tudi preganjali. Evropejcem so bili vedno tuji in skrivnostni, verjetno zaradi njihove matriarhalne kulture in simbolike te kulture.

Pri ciganih je »Puri Dait, stara žena rodu, naskrivaj tako močna, da o njej sploh najraje ne govorijo. V njeni prisotnosti govorijo le pridušeno. Od raznih obredov, ki so njena stvar, poznajo drugi ljudje povečini le prerokovanje, s katerim odloča tudi ob težkih odločitvah rodu.

Rojstvo in smrt veljata v mišljenju vseh narodov kot dve posebni nevarnosti. V matriarhalni zavesti pomenita prihod in odhod skozi ista vrata. Cigani se morajo roditi in umirati izven šotora in stanovanjskega voza. Če se pa to le dogodi v domovanju, ga je treba kasneje zažgati ali prodati nečigantom. Hiša, ki je kot posoda že sam apo sebi ženski simbol, bi po takem dogodku bila napolnjena premoči ženskosti. Sest tednov po porodu me sme priti žena v noben stik z močem, ne sme niti zanj kuhati. Če mu pa le mora v sili pripraviti jed, mora to storiti izven domovja, na noben način pa ne pred devetim dnem. Jed bi postala prepovedana, in mož bi postal preklican ali v cigan-

skem jeziku: prasto. Meso od konja, psa in mačke je prav tako prasto, in enako tudi ljudje, ki zakoljejo take živali.

Vsa pravila ciganov za združevanje in obhajanje ter predpisi za izogibanje so, v kolikor jih poznamo, polni take simbolike. Je to svojevrsna kultura, ki pa zdaj izumira. Pokolenje, ki je še obdržalo stero izročila, izumira. Zaradi mehanizacije poljedelstva izginjajo med cigani poklici čimničarja in popravljalca kočar, kotlov itd. Vaško godbo opravljata zdaj radio in gramofon. Cigani pa ne igrajo niti jazza, niti šlagerjev. Stari cigani prepovedujejo svojim otrokom govoriti starodavno narečje romani, da bodo kasneje lažje živeli med nečigani. Ciganski časopisi že nekaj časa ne izhajajo več. Ciganske šole v Uzhorodu v Ukrajini ni več in romani - svetega pisma, ki so ga tam pisali, ne čita nihče več.

S tem pa ni rečeno, da ne bi bili cigani skupno povezani. V gozdovih Armavilliersa v Franciji se je zbralo nedavno okoli tri tisoč ciganov z vseh vetrov, da proslavijo neko proženje. Taborijo je 400 stanovanjskih voz, med njimi precej najmodernejših camping-avtomobilov.

Mladinski literarni natečaj

SLOVENSKA PROSVETNA MATICA razpisuje, kot običajno, nagradni literarni natečaj. Najboljši prispevki bodo objavljeni v božični številki »Demokracije« v prilogi UTRPI. Prva nagrada 3.000, druga 2.000, tretja 1.000 lir in naslednje v obliki knjižnega daru.

Prosimo vse sodelavce, da nam pošljejo gradivo pred 10. novembrom t. l. na naslov uprave »Demokracije«, ul. S. Anastasio 1-c - Trst.

Slov. prosvetna Matica - Trst

POD ČRTO

Naklepi zakonskega moža

Levi Turmanov, kreposten mešan, ki je med svoje premoženje prišleval mlado ženo in ugledno plešo, je bil povabljen na praznovanje rojstnega dne. Tam je igral tudi na karte. Po izdatni izgubi, ki mu je izstisnila nekaj potnih kapljic na čelo, se je nenadoma domislil, da že dolgo ni okusil vodke. Dvignil se je in si utiral po prstih pot med mizami, ves zibaje se v kolkih, do dvoran, kjer se je vrtele mladina. (Tu se je sladko smehljaj in očetovsko potrpežljivo mladega, mršavega lekarnarja po ramenih.) Nato je smuknil skozi majhna vrata v fufet.

Tu so se na mali mizici kopičile steklenice vodke najrazličnejših velikosti. Zraven je poleg drugih sladkosti ležal na krožniku s čebulo in peteršiljem obdan slanik. Turmanov si je natočil kozarček, dvignil kazalec, kot da bi nameraval izustiti svečano govoranco, s strašnim izrazom na obrazu izpraznil kozarček, zabodel slanika z vilicami in... tedaj je za steno zaslišal glasov. »Morda, morda...« je dejal ženski glas, »samo kdaj se bo to zgodilo?«

Moja žena — se je domislil Turmanov — s kom neki govori? »Kadar želiš, moja golobica,« je odgovorjal za steno globok, zveneč bas. »Danes na žalost to ne gre, in jutri sem tudi ves dan zaposlen...« »To je vendar Djagterjev!« si je dejal Turmanov, ko je spoznal prijateljev glas. »Torej tudi ti, Brutus! Kaj je tudi tebe prignala že tako daleč? Nenasitna ženska! Niti en sam dan ne prestane brez romana!«

»V resnici sem dva dni zasedel,« je

bas nadaljeval, »če se ti ljubi, pa mi piši jutri... Zelo bi me razveselila... Potrebno je samo, da dopisovanje pravilno organizira — morava si izmisliti nekaj pripravnega. Pošiljanje pism po pošti ni varno. Če ti pišem, ti pismo lahko prestrigel tvoj puran; če mi ti pišeš, prejme pismo lahko moja boljša polovica in ga seveda tudi odpre.«

»Kako naj torej zadevo urediva?« »Morava si pač nekaj domisliti, kot sem že dejal. Služinčadi ni zaupati. Tvoj mož z železno pestjo nadzira služkinjo in služabnike... Kaj kverta?«

»Seveda, pa vedno vse zaigra ta idiot!« »No, potem ima pač srečo v ljubeznih se je zasmajal Djagterjev. »Poslušaj, moja golobica, česa sem se domislil... Jutri, točno ob šestih zvečer, ko se bom vračal iz pisarne, jo bom mahnil skozi park, ker moram govoriti z nadzornikom. Stvar moraš tako urediti, da odložiš pismo še pred šestimi v marmornato vazo, ki stoji levo od poletne kolibe.«

»Že vem, že vem...« »To ni samo poetično, pač pa tudi tajinstveno in nekaj novega... Niti tvoj debeluhar, niti moja stara ne bosta o tem ničesar izvedela. Ali si me razumela?«

Turmanov si je zvrnil še kozarček v grlo in odšel nazaj k igralni mizi. Izkušnja, ki jo je pravkar doživel, ga ni prav nič presenetila, še manj pa razburila. Časi, v katerih se je že razburjal, pripravljaj ženi scene, ko jo je zmerjal in celo klofotal, so že davno minili. Na vse to se je poživljal in pri ženinih romanah je zatiskal kar oboje oči. Kljub temu mu je bila zadeva neprijetna. Izrazi kot puran, debeluhar itd. so žalili njegov ponos.

Kakšna kanala je vendar ta Djagter-

jev! Je premišljeval, ko si je na tablico zapisoval svoje igralske dolgeve. Ko se srečava na ulici, se mi hlina kot najboljši prijatelj, kaže zobe in klanja, in sedaj... V obraz sem mu prijatelj, za hrbtom pa sem zanj puran in debeluhar.

Cim globlje se je potapljaj v svoje zapiske igralskih gubitkov, tem bolj se je v njem uterjal občutek užaljenosti... Zelenec — je premišljeval in jezo drobil kredo — ti bom že pokazal debeluharja!

Med večerjo kar ni mogel ravno dušno motriti prijateljevo fiziognomijo, kot nalašč pa se je Djagterjev neprestano obračal nanj z vprašanji: Ali je izgubil? Zakaj je tako slabe volje? In tako naprej. Predznil se je celo očitati njegovi ženi, da se premalo zanima za njegovo zdravje. Njegova boljša polovica pa se je obnašala, kot da bi se ničesar ne zgodilo. Z ljubeznivimi pogledi ga je ogledovala, se pristržno smejala, brezskrbno klepetala; sam satan bi podvomil v njeno nezvestobo.

Ko je Turmanov prispel domov, se je kaj slabo počutil. Bil je nezadovoljen in zdelo se mu je, da je pri večerji namesto okusnega zrezka pogoltnil star podplat. Morda bi vse to prebodel in pozabil, če bi ga žena z brezskrbnim govorenjem vsako sekundo ne spominjala na purana in debeluharja.

Prisloiti bi moral nekaj krepkih zaščit temu pasjemu ciganu, je premišljeval, in ga javno osramotiti.

Sanjari je, kako lepo bi bilo Djagterjeva pošteno prebiti, v dvoboju ustreliti ga kot vrabca na strelji, pogoltni ga iz službe ali pa položiti v marmornato vazo nekaj nečednega, smrdljivega... crknjeno podgano... Precej časa se je Tur-

manov sprehal po spalnici in se veselo naslajal nad svojimi naklepi. Nenadoma je sredi spalnice obstal in se krepko udaril po čelu. »Jo že imam,« je zakričal, in njegov obraz se je raztegnil od samega zadovoljstva. »To bo nekaj posebnega!«

Ko je žena zaspala se je usedel k pisalni mizi in z namenoma ponarejeno pisavo in s številnimi slovničnimi pogreškami napisal takole pismo:

»Trgovcu Dulinovu! Veleposlovni gospod! Če ne položite do danes, 12. septembra, do šeste ure popoldne v marmornato vazo, ki stoji v Mestnem parku levo od poletne kolibe, 200 rubljev, se izpostavljate življenjski nevarnosti in vaša trgovina bo zletela v zrak!«

Ko je pismo končal, je od samega veselja kar poskočil. »Kako sem le-to napravil!« si je šepetal in si živahno mermal dlan. Sijajno! Učinkovitejši stvari bi si sam satan ne mogel izmisliti. Seveda bo trgovec iz samega strahu izročil pismo policiji. Ta bo ob šestih razpostavila svoje stražnike po grmovju — in tako bodo mladiča zgrabili, ko bo segel po pismo! No, Bog mu blagoslovi vso obilico strahu! Predno bo vse odkrito, bo kanala pošteno zaplesala... Bravola!

Turmanov je frankiral pismo in ga sam potisnil v nabiralnik. Potem pa se je s srečnim nasmehom na licih ulegel.

Ko se je naslednje jutro zbudil in se spomnil svoje domislje, je veselo zabundral in celo požgečkal ženo po bradi. Na poti v ured in kasneje v pisarno mu je ves čas poigral okrog ust zadovoljen nasmešek: živo si je predstavljal presenečenega Djagterjeva, ko bo stopil

v nastavljen past.

Se pred šestimi ni več vzdržal in naravnost stekel v park, da bi na lastne oči poizvil obupen položaj svojega tekmeča.

Aha, si je mislil, ko je srečal stražnika.

Tik za poletno lopo se je skril za grmom in s pričakovanjem ogledoval marmornato vazo. Bil je strašno nestrpen.

Točno ob šestih se je prikazal Djagterjev. Bil je zelo dobre volje. Klobuk mu je ošabno sedel po strani in iz odpetega plašta se je blestel bel telovnik. Poživljal je s prižgano cigaro med prsti...

»Sedaj si boš korenito zapomnil tako purana, kot debeluharja,« je razmišljal Turmanov škodoželjno. »Le počakaj, kanala!«

Djagterjev jo je mahnil naravnost proti vazi in nemarno segel vanjo. Turmanov je ostro opazoval vsako njegovo kretnjo. Mladenič je iz vaze pognal majhen ovov, si ga ogledal z vseh strani in začuden skomizgnil z rameni. Tedaj ga je negotov odprl, ponovno dvignil ramena in na obrazu mu je nenadoma zagorel izraz največjega presenečenja: iz ovoja sta se prikazala dva bankovca po sto rubljev v mavričnih barvah. Došlo ju je Djagterjev občudoval. Končno je nekaj zamrmral, spet skomizgnil z rameni in spravl bankovca v žep.

»Merci — iskrena hvala!«

Nesrečni Turmanov je šlil ta »mercik«.

Ves večer je Turmanov postal pred izlobo trgovca Dulinova, žugal s pestjo in razkačeno godrnjal: »Zajec! Strahopetec! Ničvredna podgana!«

ANTON CEHOV.

„RDEČA LUNA“ simbol totalitarizma

Komunistični poklici provizijski agit-propovci so ob kroženju obeh sovjetskih »sputnikov« okrog naše zemlje hudo glasni in napihnjani. Se pred nedavnim so z nevoščljivo ironijo govorili o »dohtarjih in profesorjih« ter se ponosno trkali na svoja prsa faliranih študentov. Sedaj jim je sama očetnjava vesoljarskega komunizma dokazala, da bi brez »dohtarjev in profesorjev« Hruščeva in ves »novi razred« že davno odnesla burja. »Sputnikova« namreč ne gradi protitotalitarizma.

Prodajalci komunističnih potegavščin pa nikoli ne zaidejo v zadrege pred lahkovernim in prostodušnim ljudstvom; pred svobodno in izurjeno množico si tako in tako ne upajo. Tako so naši rdeči brusilci peti iznašli novo modrost. Po njem je sputnik sad komunistične diktature, ki so jo oni prekrstili v »ljudsko-demokratski družbeni stroj«. V teh zatrevanjih — kakor v mnogih drugih — je nekaj na pol resnice.

Start umetnega satelita je omogočilo strnjenje sil totalitarnega stroja s ciljem in namenom, da ta stroj služi izključno totalitarizmu. Predpogoji za tak odstart so mogočen razvoj prirodoznanstvenih ved, visok tehnični napredek in mobilizacija vseh gospodarskih sil dežele.

Prvo zatrevanje agit-propovcev, da je zasluha za tak razvoj sovjetski totalitaristični stroj, izpodbija že sama zgodovina. Prirodoznanstvo se je že v caristični Rusiji upravičeno ponašalo s svetovno znanimi imeni. Lobačevski in Mendelejev sta nepozabni imeni prirodoznanstva. Ta tradicija se tudi pod sovjetsko strahovlado ni pretrgala, kakor niso izgubila številna druga ruska imena.

Ruski učenjaki: fiziki Kapica, Tam, Veksler, Landov in Aleksandrov; matematika Kolmogorov in Bogoljubov; kemik Semenov (Nobelov nagajenec leta 1954) in mnogi drugi so v svojih strokah znatno prispevali k obogatitvi znanosti in uživajo svetovni sloves.

Visoka raven posameznih raziskovalnih področij pa je tesno povezana s totalno mobilizacijo in načrtovanjem znanstvenega dela. Sovjetski učenjak, ki premeta za svoje delo neomejena sredstva, največje osebo razkošje in visok ugled v družbi, mora svoje delo opravljati po načrtih, ki jih narekujejo politične in strateške nujnosti boljševske zavojevalne politike. Pri vsem tem učenjak sam nima nobene besede. Njega ne mučijo moralni in etični predskladi, njega vest ne preganja, kot se to dogaja med znanstveniki svobodnega sveta. Poleg tega mora sovjetski učenjak svoja teoretična in praktična dela prilagoditi vladajoči ideologiji in partijski liniji, če se neče izpostavljati osebnemu preganjanju.

Ideološki procesi proti znamenitim sovjetskim učenjakom za časa proslulega Zdanova so nam vsem še v spominu, čeprav bi agit-propovci želeli, da bi jih svet pozabil. Znamenitega biologa Vavilova so vtačili v koncentracijsko taborišče, kjer je tudi umrl. Atomsko fizika Kapica in Landova so zaprli, številne druge znanstvenike pregnali v Sibirijo. Gotovo v zgolj slučaj, da je ruska literatura v zadnjih letih tako rada izbirala tako v romanih, kot v odrskih delih za svoje junake prav znanstvenike, ki sta jih preganjala partija in »novi razred«.

V zadnjem času je opaziti, da se znameniti ruski učenjaki čedalje bolj zavzemajo za odpravo partijskega nadzorstva in za sprostitve znanstvenega dela. Oktobra lanske leto so na seji Sovjetske akademije znanosti člani fizikalno-matematičnega oddelka in inženirji energenosti zahtevali, da se pri načrtovanju upošteva tudi njihov glas. Le z največjimi napori je takrat uspelo partiji, da je bil za

predsednika akademije zopet izvoljen njen kandidat.

Vsi ti protesti znanstvenikov pa niso zalegli. Atomsko raziskovanje in atomske industrije so še nadalje pod nadzorstvom tajne policije, in vsi doprinosi Sovjetije k Mednarodnemu geofizičnemu letu so prvenstveno vojaškega značaja.

Nihče izven Sovjetije ne ve, koliko je stal odstrel obeh »rdečih lun«, koliko pogrešk in kolikšna potratnost je bila potrebna. Vemo pa, da so se morali boljševiki med uresničevanjem satelitskega in raketnega programa odpovedati številnim ciljem petletke in končno tudi sami petletki zaradi »pomankanja investicijskih sredstev«. Vemo, da so sovjetskim varčevalcem enostavno črtali 260 milijard rubljev državnih notranjih posojil in prav tako vemo, da so sovjetski človek še vedno nima stanovanja in niti dobrin za utešitev svojih elementarnih potrebščin.

»Sputnik« služi svetovni znanosti in človeškemu napredku v kolikor služi utrditvi Hruščeve diktature.

Tudi Hitlerju je uspelo med drugo svetovno vojno streljati iz zasedene Francije na Britansko otočje z zloglasnimi maševalnimi orožji »V 1« in »V 2«. Nihče, najmanj pa komunisti niso zaradi tega verjeli, da so ti izumi zasluha »tisočletne nacistične ureditve sveta«.

Slovani se veselimo, da je ruskemu geniju prvemu uspelo predreti v vseмир. Ta ruski genij, ki se je rodil in spočet davno pred rojstvom Karla Marxa in njegovih blodnih zamisli, nima z boljševizmom nič skupnega. Ta ruski genij bo raste in se razvijal tudi takrat, ko o boljševizmu na svetu ne bo drugega kot žalosten spomin.

Dr. Renzi predsednik tržaškega tribunala

Dne 29. oktobra je bil ustoličen za predsednika tržaškega zbornega sodišča (tribunala) gospod kasacijski svetnik dr. Aldo Renzi.

Novi predsednik je rojen v Trstu leta 1906 in bil vsled konkurence imenovan leta 1955 za kasacijskega svetnika ter je kot tak bil predsednik oddelka na tržaškem prizivnem dvoru. Dr. Renzi je izvrstni jurist, obenem pa tudi velik človekoljub, kar je pokazal, ko je pred leti bil predsednik sodišča za mladoletne.

Novemu predsedniku naše prisrčne čestitke.

Zasedanje Mešane komisije v Beogradu

V sredo so pričela v Beogradu razpravljanja italijansko-južnoslovenske mešane komisije za urejevanje vprašanj, ki se pojavljajo na obeh področjih in jih poskuša urediti prav ta komisija. Z obeh strani so bile komisiji predložene razne pritožbe. Sedanje zasedanje obravnava v prvi vrsti šolska vprašanja.

Na dnevnem redu so tudi razne pritožbe posameznikov in združenj z obeh področij.

„Psica na luni“ nad Trstom

Vsa svetovna javnost — največjim zanimanjem in radovednostjo zasleduje kroženje »velikega sputnika« okrog naše zemlje. Tudi tržaška radovednost ni m. n. od ostalega sveta. »Sputnik II.« leti okrog zemlje s hitrostjo 8 kilometrov na sekundo v višini 1700 km nad površje zemlje. Njegove radijske signale so zabeležili na mnogih mestih sveta in tudi pri nas v Trstu.

Ob raznih napovedanih urah so premmnogi Tržaščani upirali poglede v nebo, vendar jim sreča ni bila mila zaradi neugodnih vremenskih razmer. Upajamo, da nam bo v prihodnjih dneh sreča bolj naklonjena.

Kaj se dogaja v pravoslavni občini?

V odgovor na članek, ki ga je objavila »Demokracija« z dne 25. oktobra 1957 smo dobili od uprave srbske pravoslavne občine sledeče pismo:

»Naša srbsko-pravoslavna cerkvena občina, ki zbira v svoje versko bratstvo kristjane srbsko-pravoslavne veroizpovedi, živi svoje redno življenje ter teži, priročno in edino, za verskimi cilji. Zaradi tega odbija in bo odbijala iz svoje sredine vse to, kar teži za tem, da onečesa mašo svetinjo in edinstvo s svojim protikristjanskim in protidemokratskim delovanjem. To je vse. Nobena kriza ali katerakoli druga nepravilnost ne ogrožata vzvišene duhovne edinstvo našega starodavnega Bratstva ter slavno tradicijo naše cerkvene občine, na katero s ponosom gledajo vsi Srbi, Italijani, Slovenci ter drugi, ki so srbsko-pravoslavne veroizpovedi.

S spoštovanjem
Uprava
(pismo podpisano)
Nato smo prejeli še drugo pismo, naslovljeno na uredništvo in podpisano od treh članov občine, ki se glasi:

Odgovor na vprašanje, ki ga stavite v Vašem listu, najdemo v besedah, ki jih je namenil današnjemu predsedniku občine na seji odbora z dne 29. jan. 1957 odbornik naše uprave:

»Vi ste naredili iz te cerkvene občine pravi politbiro.« Nič drugače se ni izrazil odbornik in revizor G. V. M. na seji odbora z dne 6. maja t. l., ko je izjavil namram predsedniku: »Vi ste vpeljali v tej občini isti režim kot v Kremlju.« S temi besedami se ni hotelo očitati predsedniku, da je komunist, ampak da je u-

vedel na občini pravo osebno diktaturo. To delovanje predsednika je dovedlo do nevdružne krize v občini sami. Na eni strani je ostala uprava osamljena, posebno odkar so dale ostavko najuglednejše osebe, kot bivši predsednik odv. K. E. in bivši revizor G. V. M., na drugi strani pa večino članov, ki zahtevajo samo eno: da se vedno in povsod spoštuje ustava ter da nihče ne izkorišča občine v svrhe, ki niso predvidene v ustavi.

Zgodovina pravoslavne občine v Trstu je tako svetla, da ne smemo dovoliti, da bi jo kdorkoli zameglil: zato smo se odločili, da spregovorimo preko Vašega lista, ker čutimo dolžnost napram naši občini in nam samim, da točno opredelimo odgovornosti vsakega, in to kljub temu, da smo vedno težili za tem, da bi medsebojno uredili vsa sporna vprašanja, ker nam je docela jasno, da ugled naše občine trpi zaradi medsebojnega javnega obračunavanja. Na žalost dosedanje zadržanje uprave, ki je stalno uveljavljala le lastno samovoljo, ali bolje rečeno voljo ene same osebe, nas je preprečilo, da iznesemo pred javnost celo vprašanje. Zato smo vam pisali v odgovor na Vaš članek pismo, ki je obravnavalo v celoti naš problem.

Danes Vas prosimo, da to pismo ne objavite: dejstvo, da je uprava po dolgih šestih mesecih le ugodila naši zahtevi po sklicanju izrednega občnega zbora, nam veleva, da raje pred tem forumom obravnavamo celoten problem. Za nas je edino važno, da uprava prizna krizo, v kateri se nahaja občina, in da iz tega priznanja izvaja logični zaključek: sklicanje novega občnega zbora. To smo zahtevali in tudi dosegli. Kot rečeno, po šestih mesecih obotavljanja je uprava le sklicala pred tremi dnevi izredni občni zbor ter s tem priznala, da je resnično situacija v občini nevdružna.

Lepo se vam zahvaljujemo za zanimanje, ki ste pokazali do naše stvari s tem, da ste nenaproseni načeli vprašanje krize v naši občini; Vaš nastop je tudi pripomoček k temu, da se razjasni naša situacija.

Sprejmite, velečenjeni gospod urednik, izraze našega globokoga spoštovanja.

V. M. - L. M. - K. B.

Ker je medtem situacija s sklicanjem občnega zbora v toliko dozor, da se bode vsi pereči problemi reševali v okviru občne same, kot smo mi od vsega začetka želeli, ne smatramo potrebno poglavitni polemike.

Ugotovljamo le eno dejstvo: da trditve, vsebovane v pismu, ki nam ga dostavlja uprava, in sicer, da »množica kriza... ne ogroža vzvišeno duhovno edinstvo našega starodavnega Bratstva, ne more biti popolnoma točna, če samo tri dni po pisanju tega pisma je uprava čutila potrebo, da skliče izredni občni zbor...«

TRŽAŠKI PREPIHI

Glíha vkup štriha

Komunistični tisk je prav posebno kričav, kadar prihaja z Združenih državah do incidentov zaradi plemenskega razlikovanja. Histerija nekaterih Američanov po južnih državah Združenih držav je vse obsodbe vreden pojav, ki škoduje ugledu države doma in v tujini. Komunistični kričaji pa so zadnji, ki bi imeli kako pravico sode in še manj zgražanja nad takimi pojavi.

Na vseučiliščih po satelitskih deželah

Še en kritični glas Jugoslavije

V ameriški reviji »Bulletin of the Atomic Scientists« je bil v septembrski številki priobčen članek Stevana Dedijerja, brata Titovega življenjepisca Vladimirja Dedijerja, o katerem je »Demokracija« poročala, da so ga titovske oblasti postavile na hladno.

Stevan Dedijer ima danes 49 let. V Princetonu je študiral fiziko. Vpisal se je v ameriško komunistično partijo, po vojni pa so ga imenovali v Titovi Jugoslaviji za ravnatelja Atomskega znanstvenega središča. Leta 1954 so ga odstavili s tega mesta, verjetno v zvezi z bratovo usodo. Zaupali so mu nato vodilo mesto na Boškovičevem inštitutu v Zagrebu.

Dedijer v imenovanem članku popisuje svoje lastne znanstvene izkušnje v diktatorski državi in prihaja, verjetno pod vplivom Džilesovih zamisli, do sklepa, da diktatura ni potrebna, oziroma, da je celo nesposobna pospeševati razvoj neke dežele. Dedijer zavrača boljševske trditve, da je mogoče nerazvite dežele industrializirati samo po sovjetskih vzorcih. Dedijer poudarja, da mora vsaka nerazvita dežela posvetiti svoje sile najprej raziskovanju, ki ni zgolj znanstvenega, pač pa tudi družbenega značaja. Po njegovem je »nerazvita dežela v prvi vrsti nerazvita družba«. Za vsak družbeni razvoj, to se pravi družbo utrditi in jo u-sposobiti, pa niso potrebni zgolj kilovati, tone in kilometri, pač pa prav tako »odprti kanali izmenjavanja mnenj«. Potrebna je »svoboda notranjega brušanja mnenj in kritike, svoboda pred gospodolvalnimi ideologijami in birokratičnim načrtovanjem.«

Kako je mogoče, se sprašuje Dedijer, da so prav v Sovjetski zvezi, kjer vlada popolna diktatura zatiranja svobodnega mnenja, dosegli tako velike uspehe, kakor je m. pr. atomska bomba? Ali ne dokazuje vse to, da neka nerazvita dežela tudi brez odprtih kanalov svobodnega

mnenja lahko razvija široko zasnovan raziskovalni program na vseh znanstvenih področjih? Dedijer navaja dva razloga za utemeljitev sovjetskih znanstvenih in tehničnih uspehov: navezava na visoko razvito znanstveno delovanje iz carističnih časov in izkoriščanje človeka kot najcenejše surovine, kar je prav tako dediščina iz carističnih časov. Za pravilno ocenjevanje sovjetskih uspehov in za merjenje zmogljivost diktature je potrebna primerjava storitve z uporabljenimi napori in stroški ljudi in uporabljenega tvarive.

Druge nerazvite dežele ne morejo slediti sovjetskemu vzgledu že zato, ker jim manjka: znanstvena izročila in tudi rezerve na ludeh in materialnih dobrinah, kar vse Sovjetija lahko izkorišča. Poleg tega Sovjetom z vsemi diktatorskimi metodami do danes ni uspelo, da bi sovjetsko družbo izboljšali v stabilno in učinkovito družbo.

»Do danes — pravi Dedijer — je za mnoge veljal sovjetski primer za vzor sposobnosti diktature pri razvoju gospodarstva, znanosti, novega človeka in nove družbe. Znamenito Hruščevo poročilo na XX. kongresu partije pa dokazuje, da ne zadostuje 50 milijonov ton jekla, 305 milijonov ton premoga, 170 milijonov kilovatnih ur električne energije in nad 500.000 inženirjev in znanstvenikov za družbeni razvoj neke dežele, to se pravi tej deželi nuditi družbo, s kakršno bi se z gotovostjo in socialno učinkovito lahko razvijala...«

Dogodki na Madžarskem, Poljskem, v Vzhodni Nemčiji, v Sovjetiji in drugod dokazujejo, da doraščajoča inteligenca prva spoznava po teh deželah, kakšno škodo povzroča diktatura njihovi domovini, ker izpodbija enega izmed družbenih eksistenčnih temeljev, namreč možnost, da si človek iz samega sebe in po svojih problemih ustvarja kritično in vsestransko podobo. Ti intelektuali so se z grenkimi izkušnjami naučili, da se je z zamrznjenjem kanalov izmenjave mnenj diktatura proletariata preobrazila v diktaturo nad proletariatom in da vodi taka diktatura v stagnacijo, birokratizem in degeneracijo. Te izkušnje so dovedle v primerjavi z izkušnjami Indije in z izkušnjami po zahodnih razvitih deželah do spoznanja, da diktatura deluje nesmotrno, obenem pa so dokazale, da je diktatura povsem nepotrebna.

Spričo izkušenj, ki jih ima Dedijer pred očmi, opozarja končno na dejstvo, da zahaja dežela brez odprtih kanalov izmenjave mnenj v resno nevarnost jalo-vega znanstvenega delovanja.

Zaradi takega kritičnega ocenjevanja znanstvenega dela po komunističnih državah so titovske oblasti Stevana Dedijerja odstavile in ga izključile iz partije ter s tem same potrdile oceno, ki jo je napisal.

Predavanje SPM

V torek 19. novembra t. l. bo v društvenih prostorih SPM v ulici Machiavelli 22-II ob 20.30 predavanje z naslovom: **LEVSTIK PO 70 LETIH**. — Predaval bo prof. Vinko Beličič.

Vljudno vas vabimo na udeležbo tega predavanja. O d b o r

minacijske predpise za vpis na vseučilišče in visoke šole. Številnim študentom so odtegnili stipendije brez vsake obrazložitve vzrokov; ogromno število visokolečev pa so nasilno izbrisali. Zakaj? Zato, ker niso rdeči, ali tudi zato, ker so premalo rožnati.

Tudi pri komunistih je torej v navadi barvna diskriminacija. V Ameriki beli preganjajo črne, v komunističnih državah rdeči preganjajo bele.

Kaj bi kotel loncu sponašal umazanijo!

† Dr. Mario Stocca

V noči od 2. na 3. november je umrl odvetnik dr. Mario Stocca na azijski influenci, in 4. t. m. je bil pokopan.

Z dr. Stoccem izginja iz tržaškega političnega življenja markantna osebnost. Po pariški mirovni pogodbi se je pokojni dr. Stocca pridružil gibanju za STO. Leta 1949 je ustanovil z ožjimi prijatelji politično organizacijo »Blocco Triestino«, ki je imela namen, da zbere v svojo sredo demokratično, nekomunistično italijansko prebivalstvo Trsta in ozemlja, ki je bilo za svobodni teritorij. Ni imel sredstev in v pomankanju lastnega glasila se je dr. Stocca posluževal za objave lista »Corriere di Trieste«, ki je bil pri Tržaščanih zapisan kot titokomunistično glasilo, četudi je pod uredništvom Cergolija pokazal svojo popolno neodvisnost. Ta okolnost je pritisnila po krivem vsemu političnemu delovanju dr. Stocca v ožeh ogromne večine tržaških Italijanov pečat povezanosti s titokomunizmom. Zato ni mogel »Blocco Triestino« kot italijanska demokratična organizacija združiti okoli sebe vsega italijanskega prebivalstva, ki je bilo v duši za STO.

Pri občinskih volitvah 1. 1949 je bil dr. Stocca izvoljen v mestni svet, pri drugih volitvah, 1. 1952, je dobil več preferenčnih glasov dr. Cusiin. Pri volitvah 1955, leta je bila lista »Unione Triestina« zaradi formalnosti zavrnjena.

Dr. Stocca je bil rojen l. 1887. Njegov oče je bil s Kontovela, mati je bila italijanskega rodu. Vsa vzgoja dr. Stocca je bila italijanska, in on je bil po mišljenju Italijan, toda bil je pravičen nasproti Slovincem. Kot človek je bil mož na svojem mestu.

Njegovi družini in organizaciji »Unione Triestina« izražamo sožalje.

Letina v Mačkovljah

Kmalu bomo pretočili vino, predvsem tisti, ki smo prej potrgali. Pridelka je bilo letos skoro četrtino manj. Nekaj ga je vzel spomladanska slana in zmrazil, malo pa tudi muhasta vreme ob trgatvi.

Vino samo na sebi kaže biti po kakovosti boljše. Bog daj, da bi ga lahko tudi malo dražje prodali, saj naš trud je vedno tako skopo poplačan, tako tudi stroški in naše prizadevanje.

Naša otročad čaka nestrpno na otvoritev vrta. Prostor je pripravljen. Upajmo, da je bila intervencija slov. predstavnikov tudi za nas uspešna in da se nam izpolni ta želja, ki je velikega pomena za celo vas.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE

V TRSTU

V soboto 9. t. m. ob 20.30

v Avditoriju v Trstu

KRSTNA PREDSTAVA

PRIHODNJO NEDELJO

Drama v treh dejanjih

Spisal: prof. JOSIP TAVCAR

Režiser: JOZE BABIC

Scenograf: . . . JOZE CESAR

V nedeljo 10. t. m. ob 16. in 20. uri

v Avditoriju v Trstu,

v torek 12. t. m. ob 20.30

v kinodvorani v Skednju,

v sredo 13. t. m. ob 20.30

v Prosv. dvor. na Opčinah

PONOVITEV

PRIHODNJO NEDELJO

Za nedeljsko večerno predstavo v Avditoriju veljajo izkaznice »Z«

PODPIRAJTE SDD

DAROVI: V počastitev spomina pok. arh. Radoviča daruje SDD Pepi Lavrenčič L. 5.000. Namesto venca daruje v isti namen družina Udovc L. 3.000. Prav prisrčna hvala!

Odgovorni urednik:

Prof. Dr. ANTON DABINOVIC

Tiskarna Adria, d. d., v Trstu

ZDRAVNIK

Dr. FRANJO DELAK

v Strada di Fiume 20-III

sprejema od 15. do 17. ure

Tel. št. 54-797

Ali je še mogoča socialistična združitev?

Italijanski socialdemokrati so na svojem zadnjem kongresu potrdili stališče, ki so ga bili kot zvesti zagovorniki demokratičnih načel že pred časom zavzeli do socialistične združitve, ter pravilno poudarili, da ni mogoče govoriti o enotni socialistični stranki, dokler socialisti ne pretržejo vseh stikov s komunisti.

To jasno stališče socialdemokratov je seveda razburilo Nennija in Togliattija, ki sta takoj obsodila socialdemokratski sklep, češ da pomeni nagrobni kamen na tako zaželeno združitev vseh italijanskih socialističnih sil.

Tukaj pa se nujno vsili vprašanje, zakaj ni pravzaprav Nenni napravil konec svojemu zavezništvu s komunisti, ko je vendar pra vdobro vedel, da bi delovanje nove socialistične stranke moralo »slo-neti na tistih demokratičnih načelih, ki jih komunisti prav nikjer ne priznavajo«?

Nennijevo zadržanje o tem vprašanju je na žalost neposredna posledica vse dosedanje italijanske socialistične stranke, v kateri, kakor izgleda, morajo imeti odločilno besedo ljudje, ki nimajo nič skupnega s socializmom, ker samo tako si je mogoče razlagati slepo predanost italijanskih socialistov komunistični stvari, kar je v kričnem nasprotju s stališčem, ki so ga vse evropske socialistične stranke zavzele do komunizma.

Iz vsega tega sledi, da ne bo mogoče uresničiti socialistične enotnosti na podlagi medsebojnih sporazumov med socialistično in socialdemokratsko stranko. Pot, ki bi do te združitve lahko privedla, je precej drugačna, oziroma tista, ki so

jo socialdemokrati že pred leti ubrali. Pravi socialisti, katerim je socialistična stvar res pri srcu, naj kar pogumno izstopijo iz stranke, ki je le slepo orodje moskovske politike, ter naj se nato svobodno združijo s socialdemokratski v novo res demokratično socialistično stranko.

Samo na ta način bo lahko tudi v Italiji zmagal pravi socializem, ki bo, skupno z ostalimi demokratičnimi gibanji, prispeval k uresničenju vseh tistih ciljev, za katere se bori ves svobodni svet.

Zapuščeno Slívno

Slívno že nekaj let slovi, ki rekli mi domačini, za eno izmed zanimarjenih vasi nabrežinske občine. Tisti, ki so zaupali svoje glasove ob zadnjih volitvah tako imenovani »Komunistični« enotnosti in obljubam, so silno razočarani. Naše poti ob teh deževnih vremenih so prave mla-ke in podobne so kozjim stezam, samo, da so malo bolj široke. Titovski župan pride v vas, obljubi, potem se pa zgovarja, da so mu črtali proračun itd... Malo več razumevanja smo vseeno upali, da bodo imeli tovariši, ki vedrjo in oblaščijo na mabrežinski občini, tudi za nas slivenske prebivalce, kmete in delavce.

Pridelka je letos na splošno veliko manj. Kasše bodo bolj prazne, in sodi, ti večji neuporabni. Morda ne bi bilo napak, če bi se lotili, seveda ako imamo blizu vodo, vrtnarstva in cvetličarstva in poskusili, če bi kazalo začeti s tem tudi pri nas.